

Vejledning om international kompetence i sager om separation og skilsmisse

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Fastlæggelse og prøvelse af kompetence
3. Oversigt over reguleringen af ~~Statsforvaltningens Familieretshusets~~ internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse
4. Retsplejelovens § 448 ~~fe~~
 - 4.1. Kompetence efter § 448 ~~ef~~, stk. 1
 - 4.1.1. ~~§ 448 e, stk. 1, nr. 1 og 2~~: Sagsøgte eller sagsøger har bopæl i Danmark
 - 4.1.2. ~~§ 448 e, stk. 1, nr. 3: Ansøgeren Sagsøger~~ er dansk statsborger og kan på grund af sit statsborgerskab ikke blive separeret eller skilt i sit bopælsland
 - 4.1.3. ~~§ 448 e, stk. 1, nr. 4~~: Begge parter er danske statsborgere, og modparten modsætter sig ikke, at sagen behandles i Danmark
 - 4.1.4. Opløsning af et ægteskab mellem to personer af samme køn
 - 4.1.5. Bopæl ~~og~~ ~~d~~Domicil
 - 4.1.6. Kompetenceaftaler, herunder stiltiende accept af kompetence
 - 4.2. ~~Kompetence på baggrund af I~~international overenskomst—~~§ 448 e, stk. 4~~
 - 4.3. Litispendens—~~flere samtidigt verserende sager om separation eller skilsmisse~~
 - 4.4. ~~Registreret partnerskab~~
5. Den Nordiske Ægteskabskonvention
6. Lov om registreret partnerskab ~~§ 5, stk. 3~~.
7. Afvisning af at behandle en sag om separation eller skilsmisse
8. Lovvalg
9. ~~Sag om forældremyndighed og barnets bopæl i tilknytning til sag om separation eller skilsmisse~~

1. Indledning

Formålet med denne vejledning er at beskrive reglerne om international kompetence i sager om separation og skilsmisse

Når Familieretshuset modtager en sag om separation eller skilsmisse, skal Familieretshuset altid undersøge, om der er international kompetence til at behandle sagen i Danmark. Har Familieretshuset ikke kompetence til at behandle sagen, skal ansøgningen afvises.

Denne vejledning beskriver Statsforvaltningens internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse.

Bestemmelsen om Familieretshusets internationale kompetence fremgår af § 43 a i ægteskabsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 54 af 23. januar 2018 med senere ændringer. Det fremgår heraf, at Familieretshuset kan behandle en ansøgning om separation eller skilsmisse, hvis betingelserne i § 448 f i retsplejeloven er opfyldte.

Bestemmelsen sikrer, at den internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse er reguleret af det samme regelsæt i retsplejelovens § 448 f, uanset om sagen behandles i Familieretshuset eller i familieretten.

Om behandlingen af sager om separation og skilsmisse generelt henvises til vejledning om separation og skilsmisse.

Vejledningen anvendes fra den 1. april 2019 og erstatter vejledning af 30. december 2015 om international kompetence i sager om separation og skilsmisse.

Vejledningen er opdateret som følge af lov nr. 1702 af 27. december 2018 om Familieretshuset og lov nr. 1711 af 27. december 2018 om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og forskellige andre love (Ændringer som følge af lov om Familieretshuset og skærpet fokus på beskyttelsen af barnet i sager efter forældreansvarsloven), der begge træder i kraft den 1. april 2019.

Med lov om Familieretshuset nedlægges Statsforvaltningen, og Familieretshuset oprettes. Statsforvaltningens familieretlige opgaver vil herefter blive varetaget af Familieretshuset og familieretten. Dette gælder også for behandlingen af sager om separation og skilsmisse.

Vejledningen gælder ikke for Grønland.

Vejledningen anvendes fra den 1. januar 2016 og erstatter vejledning af 25. juni 2013 om international kompetence i sager om separation og skilsmisse. Vejledningen er opdateret som følge af § 7 i lov nr. 1741 af 22. december 2015 om ændring af forskellige lovbestemmelser om klageadgang og kompetence m.v. på det familieretlige område (Ankestyrelsen som familieretlig klagemyndighed m.v.).

Denne vejledning gælder ikke for Færøerne og Grønland.

2. Fastlæggelse og prøvelse af kompetence

§ 43 a i ægteskabsloven regulerer Familieretshusets internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse. Efter bestemmelsen kan Familieretshuset behandle en sag om separation og skilsmisse, hvis betingelserne i § 448 f i retsplejeloven er opfyldte.

Danske myndigheders internationale kompetence efter § 448 f i retsplejeloven fastlægges i udgangspunktet efter forholdene på tidspunktet for sagens start i Familieretshuset, dvs. ved Familieretshusets modtagelse af den pågældende anmodning. Den omstændighed, at forholdene ændres under Familieretshusets eller familierettens behandling af sagen, f.eks. at en part flytter fra Danmark, medfører således ikke, at kompetencen til at behandle sagen i Danmark bortfalder. I relation til sager, som Familieretshuset indbringer for familieretten til afgørelse efter § 27, stk. 2, i lov om Familieretshuset, er det afgørende for familierettens vurdering af spørgsmålet om international kompetence således forholdene ved Familieretshusets modtagelse af den pågældende anmodning og ikke forholdene på indbringelsestidspunktet. Det er således uden betydning, at der vurderet efter forholdene på det tidspunkt, hvor Familieretshuset træffer afgørelse i sagen eller indbringer sagen for familieretten, ikke ville være kompetence til at behandle sagen.

Ægteskabslovens § 43 a regulerer Statsforvaltningens internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse:

Efter ægteskabslovens § 37, stk. 2, skal anmodning om separation eller skilsmisse indgives til Statsforvaltningen. Det er således ikke muligt umiddelbart at anlægge retssag om separation eller skilsmisse. Det te indebærer, at Statsforvaltningen også skal behandle en sag om separation og skilsmisse, hvor den anden part er forsvundet, ikke er enig i separation eller skilsmisse eller vilkårene herfor eller protesterer mod, at Statsforvaltningen behandler sagen, for eksempel under henvisning til manglende international kompetence.

Når separations- og skilsmisssager skal starte i Statsforvaltningen, er det forholdene på tidspunktet for Statsforvaltningens modtagelse af anmodningen, der er afgørende for danske myndigheders internationale kompetence. Dette gælder også for de sager, der efterfølgende indbringes for retten.1)

Derfor skal Statsforvaltningen Familieretshuset af egen drift overveje spørgsmålet om international kompetence ved modtagelsen af anmodninger om separation eller skilsmisse.

Den omstændighed, at de forhold, der ved sagens modtagelse dannede grundlag for kompetence i Danmark, ændres under behandlingen af sagen, medfører ikke, at danske myndigheder mister kompetencen til at behandle sagen. Hvis eksempelvis en af parterne flytter fra Danmark under behandlingen af sagen, skal behandlingen af sagen fortsætte, og hvis det ikke lykkes at finde en mindelig løsning på sagen, skal Statsforvaltningen efter anmodning fra en af parterne indbringe sagen for retten, jf. lovens § 43. Det er således uden betydning, at der vurderet efter forholdene på det tidspunkt, hvor sagen indbringes for retten, ikke ville være kompetence til at behandle den.

Hvis Familieretshuset ikke har Omvendt skal der være kompetence til at behandle sagen på det tidspunkt, hvor Statsforvaltningen-Familieretshuset modtager anmodningen, skal Familieretshuset. Hvis dette ikke er tilfældet, skal Statsforvaltningen afvise sagen, jf. punkt 7. Dette gælder også, selvom forholdene efterfølgende er ændret, således at kompetencebetingelserne er opfyldt på afvisningstidspunktet. I så fald må ansøgeren sammen med afvisningen vejledes om muligheden for at indgive en ny anmodning.2) Hvis kompetencebetingelserne er opfyldt på afvisningstidspunktet, er det dog ikke nødvendigt for- meldt at afvise anmodningen, hvis modparten erklærer sig indforstået med, at sagen behandles i Danmark. I den forbindelse skal ægtefællerne orienteres om reglerne om tidspunktet for ophør af formuefællesskabet, jf. i § 27 i lov nr. 548 af 30. maj 2017 om ægtefællers økonomiske forhold, som ændret ved lov nr. 1711 af 27. december 2018 lov nr. 594 af 14. juni 2011 om ægtefælleskifte m.v.

Indbringes sagen for familieretten, og finder familieretten, at der ved indgivelsen af anmodningen om separation eller skilsmisse til Statsforvaltningen-Familieretshuset ikke var international kompetence til at behandle den, vil kan familieretten kunne afvise sagen.

3. Oversigt over reguleringen af Statsforvaltningens-Familieretshusets internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse

Efter § 43 a i ægteskabsloven reguleres Familieretshusets internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse af § 448 f i retsplejeloven.

Efter § 448 f, stk. 4, i retsplejeloven kan kompetencereglerne i § 448 f, stk. 1-3, fraviges ved overenskomst med fremmed stat. Retsplejelovens § 448 f, stk. 4, indebærer, at Familieretshusets internationale kompetence også er reguleret af de konventioner, der er omfattet af bestemmelsen. Det drejer sig om Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige af 3. november 1969 om ændring i konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931, jf. bekendtgørelse nr. 323 af 28. december 1931, (den Nordiske Ægteskabskonvention). Overenskomstens artikel 7, 8 a og 9, der indeholder bestemmelser om international kompetence i separations- og skilsmisssager, er ændret ved Overenskomst af 6. februar 2001 om ændring af den nordiske konvention af 6. februar 1931 indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål, jf. bekendtgørelse nr. 34 af 28. november 2002.

~~Efter ægteskabslovens § 43 a, stk. 1, reguleres Statsforvaltningens internationale kompetence i sager om separation og skilsmisse af følgende regelsæt:~~

~~———— Retsplejeloven § 448 e, stk. 1, 2 og 3~~

~~———— Den Nordiske Ægteskabskonvention~~

Endvidere reguleres den internationale kompetence af § 5, stk. 3, i lov om registreret partnerskab.

~~Bestemmelsen blev ophævet pr. 15. juni 2012 ved § 4, stk. 2, i lov nr. 532 af 12. juni 2012 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn), som er ophævet pr. 15. juni 2012, men efter denne bestemmelse finder lov om registreret partnerskab, herunder kompetencereglen i § 5, stk. 3, som fortsat finder anvendelse på ved opløsning af et registreret partnerskab, der er indgået i Danmark før den 15. juni 2012.~~

~~I det følgende gennemgås disse tre regelsæt nærmere.~~

~~4. Retsplejelovens § 448 f³⁾~~

~~Det fremgår af § 448 f, stk. 1, i retsplejeloven, at en sag om separation eller skilsmisse kan behandles i Danmark i følgende situationer:~~

- ~~- Sagsøgte har bopæl i Danmark.~~
- ~~- Sagsøgeren har bopæl i Danmark og har enten boet her de seneste to år eller har haft bopæl her.~~
- ~~- Sagsøgeren er dansk statsborger, og det godtgøres, at sagsøgeren på grund af sit statsborgerskab ikke vil kunne anlægge sag i det land, hvor sagsøgeren har bopæl.~~
- ~~- Begge parter er danske statsborgere, og sagsøgte modsætter sig ikke, at sagen behandles i Danmark.~~
- ~~- Skilsmisse søges på grundlag af separation, som er meddelt i Danmark inden for de seneste fem år.~~

~~Bopælsbegrebet i § 448 f i retsplejeloven er nærmere beskrevet i Se punkt 4.1.5. om bopælsbegrebet i § 448 e:~~

~~4.1. Kompetence efter § 448 ef, stk. 1~~

~~4.1.1. § 448 e, stk. 1, nr. 1 og 2: Sagsøgte eller sagsøger har bopæl i Danmark~~

~~Bestemmelserne i § 448 f, stk. 1, nr. 1 og 2, medfører, at der normalt altid er kompetence til at behandle en sag om separation og skilsmisse i Danmark, hvis en af parterne har bopæl her i landet.~~

~~Statsforvaltningen-Familieretshuset skal dog være opmærksom på sager, hvor anmodningen indgives af en part, og den anden part ikke har bopæl i Danmark. Her betragtes ansøgeren i relation til spørgsmålet om international kompetence som ”sagsøger”, mens den anden part betragtes som ”sagsøgte”. Sagen kan således kun behandles i Danmark, hvis ansøgeren opfylder betingelserne i stk. 1, nr. 2.~~

~~Følgende situationer kan opstå:~~

~~———— Hvis den anden part er forsvundet, ikke besvarer henvendelserne fra Statsforvaltningen Familieretshuset om sagen eller protesterer mod, at Statsforvaltningen-Familieretshuset behandler sagen, må Statsforvaltningen-Familieretshuset kun fortsætte behandlingen af sagen, når den-Familieretshuset har sikret sig, at ansøgeren opfylder betingelserne i § 448 f, stk. 1, nr. 2.~~

~~Hvis Erklærer den anden part erklærer sig indforstået med, at Statsforvaltningen-Familieretshuset behandler sagen, har Statsforvaltningen-Familieretshuset kompetence til at behandle densagen, hvis ansøgeren på~~

tidspunktet for modtagelsen af accepten har bopæl i Danmark, selvom betingelserne i [§ 448 f.](#) stk. 1, nr. 2, med hensyn til opholdets længde m.v. ikke er opfyldte. Dette skyldes, at den anden parts accept i denne situation kan betragtes som en anmodning om separation eller skilsmisse fra denne part, som kan behandles i Danmark efter [§ 448 f.](#) stk. 1, nr. 1, på grund af den oprindelige ansøgers bopæl her.

[Statsforvaltningen-Familieretshuset](#) bør således ikke afvise at behandle en sag om separation eller skilsmisse ved modtagelsen af anmodningen, selvom det er klart, at hverken [§ 448 f.](#) stk. 1, nr. 1 eller nr. 2, giver grundlag for kompetence, hvis ansøgeren bor i Danmark. I henvendelsen til [den anden](#) ~~modparten~~ skal [Statsforvaltningen-Familieretshuset](#) ~~førespørge,~~ -om vedkommende er indforstået med, at sagen behandles i Danmark. Samtidig skal ansøgeren orienteres om kompetence ~~reglerne~~ ~~problemet~~.

Bestemmelsen i [§ 448 f.](#) stk. 1, nr. 2, indeholder to muligheder for at etablere kompetence i Danmark:

- Efter første led er der kompetence, hvis ansøgeren har haft bopæl i Danmark i to år inden sagens start. 2-års ~~To~~års fristen regnes først fra det tidspunkt, hvor ansøgeren etablerede egentlig bopæl i Danmark, og ikke fra det eventuelle tidligere tidspunkt hvor ansøgeren tog ophold her i landet. [Fra retspraksis kan bl.a. henvises til UfR1995.808, hvor flere års ophold i Danmark forud for sagsanlægget ikke blev anset som domicil, og sagen derfor blev afvist.](#)
- Efter andet led er der kompetence, hvis ansøgeren nu har bopæl i Danmark og tidligere har haft bopæl her i landet. Der stilles ikke krav til længden af hverken den aktuelle eller den tidligere bopæl i Danmark. [Et eksempel er en part med bopæl \(domicil\) i Danmark, der gifter sig med en udlænding og bosætter sig i udlandet. Denne part kan efter bestemmelsen til enhver tid tage tilbage til Danmark og straks indlede skilsmissesag, forudsat at parten tager domicil i Danmark igen. Fra praksis kan henvises til UfR1983.416 og TFA2006.242.](#)

4.1.2. ~~§ 448 e, stk. 1, nr. 3: An~~ ~~Sagsøgeren~~ er dansk statsborger og kan på grund af sit statsborgerskab ikke blive separeret eller skilt i sit bopælsland

Efter ~~bestemmelsen~~ [§ 448 f. stk. 1, nr. 3](#), kan en sag om separation eller skilsmisse behandles i Danmark, hvis ansøgeren ([sagsøgeren](#)) er dansk statsborger, og ansøgeren på grund af sit danske statsborgerskab ikke kan blive separeret eller skilt i sit bopælsland.

Bestemmelsen har således et meget snævert anvendelsesområde, og i den juridiske litteratur er der enighed om, at den ikke har nogen praktisk betydning.

Bestemmelsen påberåbes dog [i praksis jævnligt](#) af parter, der har problemer med at blive skilt i deres bopælsland, ~~men der er ikke kendskab til sager.~~ ~~Det er imidlertid ikke erfaringen, at hvor~~ de meget strenge betingelser i bestemmelsen ~~næppe nogensinde vil være~~ ~~har været~~ opfyldte. ~~Der er ikke kendskab til sager, hvor betingelsen var opfyldt.~~

Efter bestemmelsen er det [eksempelvis](#) ikke tilstrækkeligt til at etablere kompetence i Danmark ~~efter bestemmelsen~~:

- At der i [ansøgerens](#) bopælsland ~~et~~ gælder andre skilsmiseregler for udlændinge end for landets egne statsborgere.
- At skilsmissesager vedrørende udlændinge [i ansøgerens bopælsland](#) behandles af andre myndigheder eller efter en mere besværlig eller bekostelig proces end sager vedrørende landets egne statsborgere.
- At ansøgeren ikke kan få behandlet skilsmissesagen i sit bopælsland, fordi lovgivningen dér henviser sagen til behandling i et andet land, f.eks. [den anden](#) ~~modpartens~~ bopælsland.

- At ansøgeren ikke opfylder betingelserne i bopælslandet for skilsmisse, f.eks. krav til længden af opholdet i det pågældende land for at få skilsmissegagen taget under behandling eller de materielle betingelser for skilsmisse.
- At bopælslandets lovgivning ikke giver mulighed for skilsmisse.

Påberåbes bestemmelsen, bør ~~Statsforvaltningen-Familieretshuset~~ anmode ansøgeren om at fremlægge dokumentation for, at ansøgeren ikke kan blive separeret eller skilt i sit bopælsland, og at dette skyldes ansøgerens danske statsborgerskab.

Det er uden betydning, at begge parter erklærer sig indforstået med, at sagen behandles i Danmark, jf. punkt 4.1.6.

~~4.1.3. § 448 e, stk. 1, nr. 4: Begge parter er danske statsborgere, og modparten modsætter sig ikke, at sagen behandles i Danmark~~

Hvis begge parter er danske statsborgere, er kompetence efter § 448 f, stk. 1, nr. 4, betinget af, at modparten ("sagsøgte") ikke modsætter sig, at sagen behandles i Danmark.

Hvis international kompetence til at behandle en sag om separation eller skilsmisse alene vil bygge på, at begge parter er danske statsborgere, skal ~~Statsforvaltningen-Familieretshuset~~ orientere modparten herom med opfordring til at tage stilling til kompetencespørgsmålet.

Der kan herefter opstå tre situationer:

- 1) Modparten protesterer mod kompetencen: ~~I disse situationer er B~~ betingsen i § 448 f, stk. 1, nr. 4, er ikke opfyldt.
- 2) Modparten reagerer ikke på henvendelserne fra Familieretshuset om sagen. I disse situationer er betingelsen i § 448 f, stk. 1, nr. 4, ikke opfyldt.
- 2)3) Modparten forholder sig ikke til kompetencespørgsmålet, men forholder sig i øvrigt til anmodningen om separation eller skilsmisse. I denne situation er: B betingsen i § 448 f, stk. 1, nr. 4, er opfyldt.
- 3) ~~Modparten reagerer ikke på henvendelserne fra Statsforvaltningen om sagen: Betingelsen i nr. 4 er ikke opfyldt.~~

4.1.4. Opløsning af et ægteskab mellem to personer af samme køn

~~De gældende regler~~ Reglerne om opløsning af ægteskab i ægteskabsloven og retsplejeloven er direkte anvendelige på sager om opløsning af ægteskab mellem to personer af samme køn. Dette indebærer bl.a., at danske myndigheders internationale kompetence til at behandle en sag om opløsning af et ægteskab mellem to personer af samme køn er reguleret af retsplejelovens § 448 fe i retsplejeloven.

Efter § 448 fe, stk. 2, kan en sag om ægteskab mellem to personer af samme køn også behandles her i rigeti Danmark, når ægteskabet er indgået her, og ingen af ægtefællerne bor i et land med en lovgivning om ægteskab mellem to personer af samme køn, der svarer til den danske.

Det er parten/parterne, der må godtgøre, at ingen af dem bor i et land med en lovgivning om ægteskab mellem to personer af samme køn, der svarer til den danske. de ikke har mulighed for at få opløst deres ægteskab i det land, hvor de har bopæl.

4.1.5. Bopæl – Domicil~~6)~~

~~Efter fast praksis og i overensstemmelse med forarbejderne til~~ Henvisningen til bopæl i § 448 fe fortolkes "bopæl" som "domicil". Dette fremgår bl.a. af punkt 3.3.1.2.1. i Betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Europarådets resolution (72)1 af 18. januar 1972 om domicil og opholdssted indeholder en nærmere definition af domicil. Baggrunden ~~for fortolkningen herfor~~ er, at lovgiver har ønsket, at parterne skal have en særlig stærk tilknytning til Danmark for at kunne få behandlet en separations- eller skilsmisssag her.

Ved domicil forstås efter dansk ret den stat eller det territoriale retsområde, hvor en person har bopæl eller ophold i den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være rent midlertidigt. Domicilbegrebet består af et objektivt og et subjektivt element. I retspraksis lægger domstolene vægt på de faktiske omstændigheder og parternes erklæringer om hensigten med og udstrækningen af "opholdet" i et bestemt land. Dette betyder bl.a., at man kan opretholde sit domicil i Danmark, selv om man bliver udstationeret til et andet land og i den forbindelse opgiver sin bopæl i Danmark. Eksempelvis har danske diplomater domicil i Danmark, selvom de i flere år er udstationeret på ambassader i andre lande. Efter dansk ret kan man kun have ét domicil.

Nyt domicil kan efter dansk ret opnås (~~i nogle tilfælde øjeblikkeligt~~) ved at tage ophold i en anden stat i den hensigt at være der varigt, eller i det mindste i den hensigt at opholdet ikke er midlertidigt. ~~Efter~~ dansk ret kan domicil ophøre uden at et nyt domicil etableres. Det er således muligt at være uden domicil. Der findes en righoldig praksis, der fortolker domicilbegrebet i relation til § 448 ~~fe.7)~~ Der kan bl.a. henvises til retspraksis gengivet i Ufr83.416, Ufr95.808, TFA1998.134, TFA2005.391 og TFA2006.242. I TFA1998.133 blev en midlertidig opholdstilladelse ikke anset som grundlag for domicil. I Ufr95.789 anså landsretten ikke et ægtepar, der begge var asylansøgere, og som havde opholdt sig i Danmark i tre år, for at have domicil i Danmark.

4.1.6. Kompetenceaftaler, herunder stiltiende accept af kompetence

§ 448 fe i retsplejeloven giver ikke parterne mulighed for at aftale, at en sag om separation eller skilsmisse skal behandles i Danmark, selvom betingelserne i bestemmelsen ikke er opfyldte, heller ikke selvom betingelserne var opfyldt ved aftalens indgåelse. Det afgørende er forholdene ved indgivelsen af anmodningen om separation eller skilsmisse, ~~jf. punkt 2.~~ Dette indebærer bl.a., at en fælles anmodning om separation eller skilsmisse skal afvises, hvis betingelserne i ~~bestemmelsen-§ 448 f~~ eller i de øvrige kompetenceregler, ~~der er beskrevet i (se punkt 5 og -6)~~ ikke er opfyldte.

Endvidere kan en anmodning om separation eller skilsmisse ikke behandles i Danmark, hvis kompetencebetingelserne ikke er opfyldte, selvom modparten ikke protesterer mod kompetencen. Stiltiende accept af kompetence kan således ikke danne grundlag for kompetence. ~~8)~~ Der kan i den forbindelse henvises til retspraksis gengivet i Ufr2007.314.

Danske myndigheder skal ~~formentlig~~ ikke respektere en aftale om, at en sag om separation eller skilsmisse skal behandles i et bestemt andet land. ~~9)~~ Dette indebærer, at en anmodning om, at en sag om separation og skilsmisse behandles i Danmark, ikke afvises, selvom ægtefællerne tidligere har aftalt, at sagen skal behandles i et andet land end Danmark. Behandlingen af sagen i Danmark forudsætter dog, at der er kompetence til at behandle sagen i Danmark. Der kan i den forbindelse henvises til retspraksis gengivet i Ufr2005.2343, der dog omhandler forældremyndighed.

4.2. ~~Kompetence på baggrund af international overenskomst—§ 448 e, stk. 4~~

Efter § 448 ~~fe~~, stk. 4, i retsplejeloven kan kompetencereglerne i § 448 ~~fe~~, stk. 1-3, fraviges ved overenskomst med fremmed stat. Kompetencebestemmelserne i § 448 ~~ef, stk. 1-3~~, finder således kun anvendelse, i det omfang en sag ikke er omfattet af en bestemmelse i en konvention, som Danmark har tiltrådt. Det drejer sig på nuværende tidspunkt alene om ~~Den~~ Nordiske Ægteskabskonvention, ~~jf. der er beskrevet i~~ punkt 5. Henvi-
sningen i ~~ægteskabslovens~~ § 43 a i ægteskabsloven til § 448 ~~f i retsplejelovene, stk. 4~~, medfører, at Statsforvaltningens Familieretshuset internationale kompetence ligeledes ~~vil være~~ reguleret af den Nordiske Ægteskabskonvention~~denne konvention~~.

4.3. ~~Litispændens—flere samtidigt verserende sager om separation eller skilsmisse~~

Hvis der samtidig med en sag om separation eller skilsmisse i Danmark verserer en sag om samme spørgsmål i udlandet, opstår spørgsmålet om, hvorvidt den danske sag skal vige for den udenlandske sag. Det er almindeligt anerkendt, at den udenlandske sag skal have forrang for den danske sag, ~~— dvs.~~ have litispændensvirkning, ~~—~~ hvis den udenlandske sag blev anlagt først. Dette forudsætter dog, at følgende betingelser er opfyldte:

- Der er identitet mellem parterne i begge sager.
- Sagernes faktiske og retlige grundlag er det samme.
- Den udenlandske afgørelse kan forventes anerkendt i Danmark.~~10)~~ Det bemærkes, for så vidt angår denne betingelse, at Haagerkonventionen af 1. juni 1970 om anerkendelse af skilsmisser og separationer, jf. bekendtgørelse nr. 83 af 24. juli 1975, indeholder regler om anerkendelsen af udenlandske skilsmisser og separationer. Konventionen indeholder endvidere i artikel 12 en ikke-bindende litispændens-regel. Der henvises i øvrigt til vejledning om behandling af ægteskabssager.

Derimod er det uden betydning for en separations- eller skilsmissesag, der verserer i Danmark, at der efterfølgende anlægges en tilsvarende sag i udlandet.

~~Efter bemærkningerne til ægteskabslovens § 43 a, stk. 2, 11) vil Statsforvaltningens Familieretshuset kan på baggrund af efter~~ litispændens-princippet efter en konkret vurdering ~~kunne~~ afvise at behandle en sag om separation eller skilsmisse, hvis der allerede verserer en sag om samme spørgsmål i et andet land ved ~~indgivelsen af anmodningen om separa- tion eller skilsmisse til Statsforvaltningen. 12) Familieretshusets modtagelse af anmodningen.~~

Gør modparten gældende, at sagen i Danmark skal afvises på grund af en tidligere anlagt sag om separation eller skilsmisse i udlandet, skal Statsforvaltningens Familieretshuset udsætte sagen på, at parterne fremlægger nærmere oplysninger om den udenlandske sag. Hvis ovennævnte betingelser er opfyldte, afviser Statsforvaltningens Familieretshuset sagen, ~~jf. punkt 7.~~

Det bemærkes, at den Nordiske Ægteskabskonvention i artikel 8 a indeholder Et eksempel på en litispændensbestemmelse findes i artikel 8 a i Den Nordiske Ægteskabskonvention, jf. punkt 5.

4.4. ~~Registreret partnerskab~~

~~Om opløsning af registreret partnerskab ved separation og skilsmisse henvises til punkt 6.~~

5. Den Nordiske Ægteskabskonvention

~~Gennem Ved~~ henvisningen i ~~ægteskabslovens~~ § 43 a i ~~ægteskabsloven~~ til ~~retsplejelovens~~ § 448 ~~fe~~, stk. 4, i ~~ægteskabsloven~~ reguleres ~~Statsforvaltningens~~ ~~Familieretshusets~~ internationale kompetence også af artikel 7, 8 a og 9 i ~~den Nordiske Ægteskabskonvention~~ (~~Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om ændring i konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931~~”, jf. ~~bekendtgørelse (C) nr. 323 af 28. december 1931~~).

Konventionens artikel 7, 8 a og 9 blev ændret~~(13)~~ ved nordisk overenskomst af 6. februar 2001 om ændring af den nordiske konvention af 6. februar 1931 indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål, jf. bekendtgørelse ~~(C)~~ nr. 34 af 28. november 2002.

Artikel 7 i konventionen omhandler spørgsmål om separation eller skilsmisse mellem ægtefæller, som er statsborgere, og som har sædvanligt opholdssted i de kontraherende stater. Spørgsmål om separation eller skilsmisse i disse situationer skal efter artikel 7, stk. 1, afgøres i en af følgende stater:

- Hvor ægtefællerne har deres sædvanlige opholdssted.
- Hvor ægtefællerne senest samtidigt har haft deres sædvanlige opholdssted. Det er dog et krav, at én af ægtefællerne stadig opholder sig der.
- Hvor ægtefællerne er statsborgere.
- Hvor sagsøgte har sit sædvanlige opholdssted.
- Hvor én af ægtefællerne har sit sædvanlige opholdssted, hvis der er tale om en fælles ansøgning.
- Hvor sagsøgeren har sit sædvanlige opholdssted, hvis sagsøgeren har opholdt sig der i mindst ét år middelbart forud for indgivelsen af begæringen.
- Hvor sagsøgeren har sit sædvanlige opholdssted, hvis sagsøgeren har opholdt sig dér i mindst seks måneder umiddelbart forud for indgivelsen af begæringen, og sagsøgeren er statsborger i den pågældende stat.

Hvis der er tale om skilsmisse, følger det videre af artikel 7, stk. 2, at også myndighederne i den kontraherende stat, der har truffet afgørelse om separation kan meddele skilsmisse på baggrund af separationen.

Konventionen indeholder i artikel 8 a en litispænds-regel. Det fremgår således af denne bestemmelse, at hvis et spørgsmål om separation eller skilsmisse er indbragt for kompetente myndigheder i flere kontraherende stater, skal sagen behandles i den stat, hvor sagen først er indbragt. Myndighederne i de andre lande skal afvise sagen. Spørgsmål om separation og skilsmisse anses for at angå samme spørgsmål i relation til litispænds-reglen i artikel 8 a. Dette fremgår af bestemmelsens stk. 2.

Artikel 9 i konventionen omhandler lovvalg. Det fremgår af artikel 9, stk. 1, at der skal anvendes den nationale lovgivning i den stat, hvor sagen behandles. Det fremgår dog af artikel 9, stk. 2, at separation, som er meddelt i én af de kontraherende stater, giver samme ret til skilsmisse i de andre stater, som hvis separationen var i den pågældende stat, hvor der ansøges om skilsmisse. Hvis der ikke findes regler om separation i en kontraherende stat, men skilsmisse i visse tilfælde er betinget af en forudgående betænkningstid, følger det af artikel 9, stk. 3, at ægtefæller ikke skal gennemgå denne betænkningstid, hvis de i en anden stat er blevet separerede, har levet adskilt i et tidsrum, der svarer til betænkningstiden og ikke har genoptaget samlivet.

~~og har herefter følgende ordlyd:~~

~~Stk. 2. Myndighederne i en kontraherende stat, hvor der er truffet afgørelse om separation, er kompetente til at meddele skilsmisse på grundlag af en sådan separation.”~~

~~"Artikel 8 a.~~

~~Stk. 1. Indbringes et spørgsmål efter artikel 7 ... mellem de samme parter for kompetente myndigheder i forskellige kontraherende stater, skal den myndighed, ved hvilken sagen er blevet anlagt senere, på embeds vegne afvise sagen til fordel for den første myndighed.~~

~~Stk. 2. Sager om henholdsvis separation og skilsmisse anses for at angå samme spørgsmål ved anvendelsen af stk. 1.”~~

~~"Artikel 9.~~

~~”Stk. 1. Ved de i artikel 7 ... nævnte afgørelser anvendes i hver kontraherende stat den dér gældende lov....~~

~~Stk. 2. Separation, som er meddelt i en af staterne, giver i de andre stater samme ret til skilsmisse som en dér meddelt separation.~~

~~Stk. 3. I en kontraherende stat, hvor der ikke findes regler om separation, men hvor skilsmisse i visse tilfælde er betinget af en forudgående betænkningstid, har ægtefæller, der er blevet separeret i en anden kontraherende stat, og som derefter har levet adskilt i et tidsrum, der svarer til betænkningstiden, og ikke har genoptaget samlivet, ret til at blive skilt uden forudgående betænkningstid.”Det bemærkes, at der ikke anvendes samme bopælsbegreb i den Nordiske Ægteskabskonvention som i § 448 f i retsplejeloven, hvor der anvendes et domicilbegreb. I konventionen anvendes ikke det bopælsbegreb (domicil, jf. punkt 4.1.5.), der anvendes i retsplejelovens~~

~~§ 448 e. I konventionen anvendes i stedet anvendes begrebet ”sædvanligt opholdssted” — (habitual residence) — der er anvendt i flere nyere internationale privatretlige konventioner samt i EU-forordninger.¹⁴⁾ Der henvises i denne forbindelse til punkt 3.3.1.2.3. i betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen samt vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed og samvær m.v.~~

~~Den Nordiske Ægteskabskonvention finder ikke anvendelse på registreret partnerskab eller på ægteskab mellem to personer af samme køn.~~

6. Lov om registreret partnerskab, § 5, stk. 3

Lov om registreret partnerskab er ophævet fra den 15. juni 2012, men finder fortsat anvendelse på opløsning af registrerede partnerskaber, der er indgået før den 15. juni 2012.

Efter § 5, stk. 1, i partnerskabsloven finder den tidligere gældende bestemmelse i retsplejelovens § 448 c i retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018, tilsvarende anvendelse på opløsning af registreret partnerskab. Disse bestemmelser er uden indholdsmæssige ændringer videreført som § 448 f i retsplejeloven med lov nr. 1711 af 27. december 2018.

Kompetencereglerne i § 448 ~~fe~~ suppleres i relation til opløsning af registreret partnerskab af partnerskabslovens § 5, stk. 3. Det følger af denne bestemmelse, at hvis ingen af parterne bor i et land, der er

omfattet af § 2, stk. 3, i partnerskabsloven, kan et registreret partnerskab indgået i Danmark uanset bestemmelserne i § 448 f i retsplejeloven altid opløses i Danmark.

Efter partnerskabslovens § 2, stk. 3, kan statsborgerskab og bopæl i de øvrige nordiske lande sidestilles med statsborgerskab og bopæl i Danmark. Efter denne bestemmelse er det tidligere bestemt, at også statsborgerskab og bopæl i Belgien, Holland og Spanien kan sidestilles med statsborgerskab og bopæl i Danmark.

Dette medfører, at hvis ingen af parterne er bosiddende i de andre nordiske lande eller Belgien, Holland og Spanien, kan danske myndigheder behandle en sag om opløsning af deres partnerskab, selvom betingelserne i ~~retsplejelovens~~ § 448 fe i retsplejeloven ikke er opfyldte. Dette gælder dog kun for partnerskaber indgået i Danmark.

7. Afvisning af at behandle en sag om separation eller skilsmisse

~~Afviser Statsforvaltningen at behandle en sag om separation eller skilsmisse under henvisning til manglende international kompetence, skal Statsforvaltningen efter ægteskabslovens § 43 a, stk. 2, indbringe sagen for retten, hvis en af parterne anmoder herom. Parterne skal orienteres herom.~~

~~Hvis retten finder, at der er kompetence til at behandle sagen i Danmark, kan den hjemvise sagen til for nyet behandling i Statsforvaltningen.~~

~~Om fremgangsmåden ved indbringelse af en sag for retten henvises til vejledning om Statsforvaltningens behandling af sager om separation og skilsmisse, der findes på www.ast.dk.~~

~~Familieretshuset skal som led i behandlingen af en sag om separation eller skilsmisse sikre, at der er international kompetence til at behandle sagen i Danmark. Hvis dette ikke er tilfældet, skal Familieretshuset efter § 26 i lov om Familieretshuset træffe afgørelse om afvisning. Familieretshusets afgørelse kan efter § 39 i lov om Familieretshuset indbringes for familieretten. Hvis sagen indeholder komplicerede juridiske eller faktiske problemstillinger, skal Familieretshuset dog ikke træffe afgørelse, men indbringe sagen for familieretten til afgørelse efter § 27, stk. 2, nr. 1, i lov om Familieretshuset.~~

~~Der henvises til punkt 3 i vejledning om separation og skilsmisse og punkt 5 i vejledning om Familieretshuset.~~

8. Lovvalg

Efter dansk international privatret afgøres sager om separation og skilsmisse, der ~~efter ovennævnte regler~~ behandles her i landet i Danmark, altid efter dansk ret. ~~15) I relation til den Nordiske Ægteskabskonvention følger dette af artikel 9, stk. 1.~~

Dette gælder ~~også selvom uanset, at~~ ægteskabet er indgået i et andet land, eller at ægtefællerne under ægteskabet har haft en stærkere tilknytning til et andet land.

Dansk international privatret ~~ses giver~~ ikke ~~at give~~ parterne mulighed for at aftale, at deres sag om separation eller skilsmisse skal afgøres efter et andet lands lov.

~~9. _____ Sag om forældremyndighed og barnets bopæl i tilknytning til sag om separation eller skilsmisse~~

Efter ægteskabslovens § 42, stk. 1, er det ikke et vilkår for separation eller skilsmisse, at der tages stilling til forældremyndigheden over parternes fælles børn. En sag om forældremyndighed (og barnets bopæl) behøver derfor ikke at blive behandlet sammen med forældrenes sag om separation eller skilsmisse.

Reglerne om international kompetence i relation til forældremyndighed eller barnets bopæl i retsplejelovens § 448 f, jf. § 46 i forældreansvarsloven, lovbekendtgørelse nr. 1073 af 20. november 2012, svarer ikke til de ovennævnte kompetenceregler i relation til separation og skilsmisse, idet den afgørende tilknytningsfaktor i forældremyndighedssager som udgangspunkt er barnets bopæl, mens den almindelige tilknytningsfaktor i separations- og skilsmisssager er parternes bopæl. Dette kan betyde, at en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl ikke kan behandles i Danmark, selvom en sag om forældrenes separation eller skilsmisse behandles her i landet.

Reglerne om international kompetence i sager om forældremyndighed er gennemgået i vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.

Social- og Indenrigsministeriet, den 30. december 2015 Børne- og Socialministeriet, den xx

P.M.V.

Nina Eg Hansen Mai Mercado

/ Malene Vestergaard Carina Fogt-Nielsen

⁸² Se bemærkningerne til Haagerbørneskyttelseskonventionslovens § 14.

⁸³ Se U81-1069.

⁸⁴ Statsforvaltningen behandler ikke sager, der er omfattet af § 448 c, stk. 3. Denne bestemmelse behandles derfor ikke i denne vejledning.

⁸⁵ Fra praksis se U95-808, hvor flere års ophold i Danmark forud for sagsanlægget ikke blev anset som domicil, og sagen derfor blev afvist.

⁸⁶ Eksempel på anvendelsen af bestemmelsen: En part med bopæl (domicil) i Danmark gifter sig med en udlænding og bosætter sig i udlandet. Denne part kan efter bestemmelsen til enhver tid tage tilbage til Danmark og straks indlede skilsmisssag, forudsat at parten tager domicil i Danmark igen. Se f.eks. U83-416 og T:FA2006-242.

⁸⁷ Denne fortolkning af domicilbegrebet stammer fra punkt 3.3.1.2.1. i Betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørneskyttelseskonventionen. – Europarådets resolution om domicil og opholdssted (72) 1 af 18. januar 1972 indeholder en nærmere definition af domicil; resolutionen er optrykt som bilag 4 i betænkningen. En persons domicil afledes ifølge resolutionen ud fra det forhold, at personen frivilligt vælger at etablere sig eller bibeholder sit eneste eller primære opholdssted i et land, med henblik på at gøre dette land til et varigt centrum for personlige, sociale og økonomiske interesser.

⁸⁸ Domicilbegrebet er bl.a. fortolket i følgende afgørelser: U83-416, U95-808, T:FA1998-134, T:FA2005-391 og T:FA2006-242. I T:FA1998-133 blev en midlertidig opholdstilladelse ikke anset som grundlag for domicil. I U95-789 anså landsretten ikke et ægtepar, der begge var asylansøgere, og som havde opholdt sig i Danmark i 3 år, for havende domicil i Danmark.

⁸⁹ U2007-314 viser, at stiltiende accept af kompetence i form af manglende protest mod kompetencen ikke etablerer kompetence.

⁹⁰ Se U2005-2343 vedrørende forældremyndighed.

⁹¹ Haagerkonventionen af 1. juni 1970 om anerkendelse af skilsmisser og separationer (bkg. (C) nr. 83 af 24. juli 1975) indeholder regler om anerkendelse af udenlandske skilsmisser og separationer. Konventionen indeholder endvidere i artikel 12 en ikke-bindende litispændens regel. Om anerkendelse af udenlandske separationer og skilsmisser i øvrigt, se vejledning om behandling af ægteskabssager, kapitel 2, afsnit 5.2. Dokumentation for at en part er ugift, herunder anerkendelse af udenlandske skilsmisser.

⁹² Se bemærkningerne til Haagerbørneskyttelseskonventionslovens § 14.

⁹³ Fra retspraksis kan nævnes følgende afgørelser om litispændens: T:FA2006-225 (skilsmisssedem ophævet under henvisning til, at der i Tyskland først var anlagt skilsmisssag; parterne var enige om at skulle skilles, men uenige om vilkårene, bl.a. bidragspligten), U2003-1897 (dansk separationsag udsat på skilsmisssag i England) og T:FA2002-22 (dansk skilsmisssag fremmet, selvom modparten først havde anlagt skilsmisssag i Makedonien; lagt vægt på at det – efter en konkret vurdering – ikke kunne antages, at danske domstole ville anerkende den makedonske skilsmisse). Se endvidere: T:FA2003-169, T:FA2001-381, T:FA2000-186 og U81-715.

⁹⁴ Ændringen skyldtes ikrafttrædelsen for Finland og Sverige af "Forordning (EU) Nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000" (Den nye Bruxelles II forordning). De ændrede regler om international kompetence i sager om separation og skilsmisse i Den Nordiske Ægteskabskonvention svarer til reglerne i forordningen, der på grund af det danske forbehold (retlige og indre anliggender) ikke gælder for Danmark.

⁹⁵ Se om "sædvanligt opholdssted" – habitual residence – punkt 3.3.1.2.3. i Betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørneskyttelseskonventionen samt vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed og samvær m.v.

⁹⁶ I relation til Den Nordiske Ægteskabskonvention følger dette af artikel 9, stk. 1.